

Nasyonal Sosyalist Parti Dönemi Adolf Hitler'in Propagandalarında Richard Wagner ve Die Meistersinger Von Nürnberg Operası

Öykü ÖZCAN

Dokuz Eylül Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Opera Anasanat Dalı, İzmir, TÜRKİYE

Doi: 10.55024/buyasambid.1375808

Makale Bilgisi

Özet

Makale geçmişi:

İlk gönderim tarihi: 14.10.2023

Düzeltilme tarihi

Kabul tarihi: 04.12.2023

Yayın tarihi: 31.12.2023

Anahatar Kelimeler:

2. Dünya Savaşı, Adolf Hitler, Sahne Sanatları, Richard Wagner, Opera

* Sorumlu Yazar

E-mail address:

oykuozcan45@gmail.com

Orcid bilgileri:

0000-0001-5590-4646

19. yüzyıl operasına gerçekleşen gelişmelere ve yeniliklere bakıldığında gerçekleştirdiği Gesamtkunstwerk adlı "bütünlüklü sanat eseri" teoremiyle öne çıkan Richard Wagner başlıca eylemleri olarak; sahnedeki ışık düzenini sahnenin seyircilerin odak noktası haline getiren, orkestra çukurunu icat eden, eserlerinde ana tema olarak kullandığı leitmotifler getiren ve döneminde gerçekleştirdiği siyasi eylemleri, paylaştığı fikirleri ve eserleriyle eleştiriler almış bir bestecidir. Yenilikçi yaklaşımı sonucu opera alanında gerçekleştirdikleri, ileri dönem için sahne sanatları ve sinema sektörünün de ilham konusu olduğu eylemler haline gelmiştir. Wagner eski İtalyan opera sanatı anlayışına uzak düşen, uzun soluklu ve karakter yapısının geniş olduğu operalar bestelemiş ve bestelediği operaların librettolarını kendisi yazmış olmasının yanında, başta Nietzsche tarafından dini duygulara gömüldüğü, kendi mental ve fiziksel rahatsızlıklarının ardında sağlıklı düşünemediği iddiasıyla eleştirilere maruz kalmıştır. Aynı zamanda eleştiri konularından biri de Adolf Hitler'in Wagner'e olan yakınlığı ve Wagner'in "saf ırk" konusundaki görüşleridir. Mein Kampf'ta Wagnerci operaya yakınlığıyla bilinen Adolf Hitler'in on iki yaşında ilk Wagner operasını izleyerek operalarından etkilendiği bilinmektedir. Bu çalışmada, Nasyonal Sosyalist Parti dönemi Adolf Hitler'in sanatsal yaklaşımında Richard Wagner'in bulunduğu rolü ve Nazi Almanyası için önem taşıdığı belirtilen Die Meistersinger Von Nürnberg operası incelenmiştir.

2023 Batman Üniversitesi. Her hakkı saklıdır.

Richard Wagner and Die Meistersinger Von Nuremberg Opera in Adolf Hitler's Propaganda During the National Socialist Party Period

Öykü ÖZCAN

Dokuz Eylül University, State Conservatory, Department of Opera, İzmir, TURKEY

Doi: 10.55024/buyasambid.1375808

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article history:

Received: 14.10.2023

Received in revised form

Accepted: 04.12.2023

Available online: 31.12.2023

When we look at the developments and innovations in the 19th century opera, Richard Wagner, who stands out with his "integrated work of art" theory called Gesamtkunstwerk, can be listed as his main acts; He is a composer who made the lighting system on the stage the focal point of the audience, invented the orchestra pit, introduced leitmotifs that he used as

Key words:

Second World War, Adolf Hitler, Performing Arts, Richard Wagner, Opera

* Corresponding author:

E-mail address:

oykuozcan45@gmail.com

Orcid:

0000-0001-5590-4646

the main theme in his works, and received criticism for the political actions he took during his period, the ideas he shared, and his works. As a result of their innovative approach, their actions in the field of opera have become the subject of inspiration for the performing arts and cinema sectors in the future. It is known that Adolf Hitler, who is known for his closeness to Wagnerian opera in *Mein Kampf*, was influenced by Wagner's operas by watching his first Wagner opera at the age of twelve. In this study, the role of Richard Wagner in the artistic approach of Adolf Hitler during the National Socialist Party period and the opera *Die Meistersinger Von Nürnberg* were examined.

2023 Batman University. All rights reserved

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı (1939-1945); küresel çapta otuz farklı ülkenin müttefik ve mihver olarak doğrudan savaşa katılması üzerine gönderdiği yüz milyondan fazla insan ile ellerindeki ekonomik, sektörel, bilimsel vb. güçleri kullandıkları küresel bir savaştır. Temel sonuçlarından biri olan can kaybının yetmiş milyonun üzerinde olduğu bilinen savaşın etkisi; gelişen sanayi sektörü, ekonomik durum veya milletler arası izlenmeye çalışılan barışçıl politikaların yanında sanatın birçok alanında da konu edinmiş ve edinmeye devam etmektedir. Savaşın farklı yönlerini ele alarak seyircide duygu, bilgi vb. durumlar uyandırmaya çalışan eserlerin yanında savaşın kendisinde rolü bulunduğu eserlerin de varlığı çeşitli makalelerde belirtilmiştir. Bu eserlerin sahipleri arasında; uyandırdığı fikir ve kullandığı yöntem açısından Richard Wagner (1813-1883), kendi alman milliyetçiliği hakkındaki görüşleri, yazılarında belirttiği ifadeler ve Nietzsche ile ilişkileri doğrultusunda dikkat çeken düşünürler arasında yer almaktadır. Eserlerinden biri olan *Die Meistersinger Von Nürnberg* operası sahip olduğu farklı tarihi, dönemindeki diğer ünlü opera bestecilerinin kullandığı yöntemlerden farklı olarak geliştirdiği bütüncül sanat eseri ve üst modernite kavramının bir örneği olması sebebiyle müzik düşünürleri tarafından operalar arasında önemli bir yer kapladığı belirtilmektedir. Öte yandan Wagner hakkındaki bir başka tartışma konusu da kendisinin NSDAP (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) lideri Adolf Hitler ve öncelik ettiği kararları için önemidir. Yahudiler konusundaki görüşü ve desteklediği ideolojiler bakımından eleştirilerle karşılaşan Wagner, *Lohengrin* operası ile Hitler'in *Mein Kampf*¹ kitabında da belirttiği üzere ilgisini çekmeyi başarmış ve ileri dönemlerde de Hitler'in gerçekleştirdiği eylemlere bakıldığında yine adından söz ettirmeye devam etmiştir. Wagner; gerçekleştirdiği eylemleri ile opera tarihinde etkisi bulunan bir sanatçı olmuştur ve döneminin ünlü bir bestecisi olması sebebiyle Wagner hakkında yazılan birçok kaynağın bulunmasının yanında, eserlerinin 2. Dünya Savaşı ve öznel olarak Adolf Hitler'in öncülük ettiği Nazi faşizmindeki rolünü inceleyen kaynakların varlığı yeterli görülmemiştir. Bu bağlamda yazılan makalede, *Die Meistersinger Von Nürnberg* operasının biyografik açıdan incelenmesinin yanında Wagner eserlerinin bütüncül olarak ele alınarak bir kaynak görevi görmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

¹ Adolf Hitler, *Mein Kampf* (Kavgam), 1925

1.1 Kuram

Bu çalışma 2. Dünya Savaşı dönemi Nazi Almanya'sındaki Nasyonal Sosyalist Alman İşçi partisinin propagandalarında kullandığı görsel sembolleri incelemeyi, Die Meistersinger Von Nürnberg operası ile ilişkisini ortaya koyarak Wagner ile Hitler ilişkisinin anlaşılmasını hedeflemiştir. Makalede bahsedilen NSDAP propagandalarında gerçekleştirdiği eylemler incelenecek, operanın bu eylemlerdeki rolü araştırılacak ve konuyla ilgili kaynaklardan yapılan alıntılar ile desteklenecektir.

1.2 İlgili Çalışmalar

Makalede konu edilen isimler daha önce birçok araştırmanın konusu haline gelmiş ve gelmeye devam etmektedir, fakat makalenin konusunda benzerliği ve içeriği güçlendirdiği tespit edilen makaleler de bulunmaktadır. Bu makaleler Wagner'in eserleri ile savunduğu görüşlerini ve Adolf Hitler'e etkilerini literatür tarayarak ilgili kaynakların bulunması yöntemi ile incelemiştirlerdir. Bu konulardan Wagner'in Die Meistersinger Von Nürnberg operasının, Hitler'in 'hayatının ilk operası' olarak tanımladığı Lohengrin operasını izlemesinin ilerleyen dönemlerinde propaganda bakanı Josef Goebbels'in yardımlarıyla hayranlığının bir simgesi olarak partinin ideolojik bir sesi ve klasik müzik bestekârlarının kaynak alacağı bir temel haline gelmesini sağladığı bulgularına ulaşılmıştır. Meistersinger operasını ve operanın Nazi Almanya'sındaki rolünü inceleyen ilgili çalışmalar aşağıda belirtilmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmaya katkıda bulunan araştırmalardan biri olarak Hononu'nun (2012) Hitler'in parti propagandalarında gerçekleştirdiği eylemlerin teatrallığı ve Nürnberg mitinglerindeki sembolik yapıları hakkında yayımlanan makalesi örnek verilebilir. Literatür taraması yapılarak gerçekleştirilen makalede Albert Speer'in Katedral Işıkları (The Cathedral of Lights) adlı, Nürnberg mitinglerinde gerçekleştirilen ışık oyunu incelenmiş ve benzer temada görsel yapılar araştırılmıştır.

Dennis'in (2016) yayımlanan makalesinde Nazi Almanya'sı ile Richard Wagner'in ideolojisindeki benzerlikler incelenmiş ve Alman propaganda organı olan Völkischer Beobachter'de yayımlanan yazıları araştırılmıştır.

Stunz'un (2007) makalesinde Hitler ve Bayreuth festivalindeki senkronizasyonu konu alınmıştır. Makalede Wagner için her yıl düzenlenen Bayreuth festivalinde Hitler'in yer alması ve festivale olan etkisi incelenmiştir.

Vazsonyi'nin (2003) makalesinde Die Meistersinger Von Nürnberg operasının tarihi ve müzikal temaları araştırılmış; eserin opera tarihindeki yeri, Richard Wagner'in eseri tamamlama aşamalarında kullandığı motifler ve müzikal teorisi incelenmiştir.

Moller'in (1980) makalesinde Third Reich² rejiminde Almanya'daki var olan sanat anlayışı araştırılmıştır.

Bu araştırmada diğer çalışmalara katkıda bulunacak özgün nokta, Hitler'deki Wagner etkisinin 2. Dünya savaşı döneminde aldığı kararlardaki yansımalarının ve Die Meistersinger Von Nürnberg operasının Nazi Almanya'sındaki konumunun araştırılarak bir kaynak görevi sağlayacak olmasıdır.

---

² Third Reich, Almanya'nın 1933 ve 1945 yılları arasında Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi yönetimi altında parti başkanı Adolf Hitler liderliğinde yürütülen döneme verilen isimdir.

Makalede özgün olarak, bahsedilen iki temadaki ortak tarihin bir araştırması yapılmış ve operanın tarihinin incelemesi bakımından farklı bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma literatür taraması sonucu elde edilen kaynakların araştırılan konu bazında değerlendirilmesi ile hazırlanmıştır.

Literatür taraması, seçilen konu kapsamındaki veri tabanı ve kaynakların tespiti ile gerçekleştirilir ve makalenin durumuyla ilgili çalışmaların varlığının belirlenmesinde, seçilen konunun geliştirilmesinde ve konuyla alakalı farklı fikirler edinilmesinde rol oynar. Farklı çalışmaların incelenerek ilgili konuya bütüncül bir bakış açısı kazandırması ve daha önce kullanılan yöntemler ile elde edilen bulguların öğrenilmesini sağlaması, bu çalışmada literatür taraması yönteminin seçilmesindeki temel sebeplerdir.

Çalışmada öncelikle yapılan detaylı araştırma ile konu hakkındaki makaleler, denemeler, kitaplar vb. kaynaklar bulunmuştur; kaynakların metodik analizi sonucunda makalenin konusu ile ilgili olan bölümleri tespit edilmiş, bu aşamada veri tabanının ve kaynakların incelenmesi sağlanmıştır. Elde edilen veriler ile makalenin özü ve amacı oluşturulmuş, amaç doğrultusunda anahtar kelimeler, bulgular ve kaynakça hazırlanmış, sentezleme ile çalışma sonlanmıştır.

3. BULGULAR

Yapılan araştırmalar sonucunda 2. Dünya savaşı tarihi hakkında yapılan kaynaklarda Richard Wagner'in isminin geçtiğinin, savaş stratejilerinin tartışıldığı bir ortamda Wagner ailesinin de ihmal edilmediğinin çeşitli tarihi olaylar ile kanıtlandığı saptanmıştır.

3.1 NSDAP Propagandalarında Sanat ve Richard Wagner

Nasyonal Sosyalist Parti veya Nazi Partisi, hitap ettikleri insanların zihninde verimli bir zemin oluşturmak üzere Wagner'in eserlerindeki büyük hayal gücünü ve aşıladığı Alman milliyetçiliğini bir ideolojiye çevirerek Nazizim kültürünün önemli bir parçası haline getirmişlerdir. Goebbels'e göre Hitler'in "sanata karşı yoğun bir ilgi ve merak" sahibi olduğu ve Hitler'in 2. Dünya Savaşı yıllarında gerçekleştirdiği önemli siyasi müzakereler veya savaş taktiklerinin görüşüldüğü toplantılar esnasında sanatsal etkinlikler için vakit ayırdığı çeşitli kaynaklar tarafından belirtilmiştir. Wagnerci bir sanat anlayışının Nazizmin politik merkezinde yükselişi, Hitler'in izlediği siyasi varlığında sanatsal bir rolün bulunduğunu göstermiştir.

Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei) 1933 tarihinde iktidara gelmeden önce Almanya, Avrupa'da müziğin merkezi halini almıştır. 1922 yılında besteci ve siyasetçi Arnold Schoenberg'in "gelecek yüzyıl boyunca Alman müziğinin üstünlüğünü

garanti edecek bir şey keşfettim”³ diyerek 12-ton tekniğini bulduğunu açılması ve Viyana’nın Almanya’nın bu durumuna bağlı olarak yirminci yüzyılın başından itibaren Avrupa’nın müzik başkenti olmaktan vazgeçtiğini duyurması Almanya’nın dönem içerisinde müzik alanında küresel çapta ilgi çekmesini sağlamıştır.

Otto Klemperer, Wilhelm Furtwaengler, Bruno Walter ve Arturo Toscanini Berlin’de ve Almanya’nın başka yerlerinde orkestra şefliği yapmıştır. Alban Berg, Paul Hindemith ve Igor Stravinsky’nin müzikleri düzenli olarak icra edilmiş; Lotte Lehmann, Walter Gieseking ve Rudolf Serkin önde gelen sanatçılar arasında olmuştur. Richard Strauss, çabalarını destekleyen minnettar Alman kamuoyuyla birlikte üretkenliğinin zirvesinde yer almıştır. (Moller, 2015: 40) Adolf Hitler’in iktidara gelmesi ile ilk başlarda Alman müziğinde ılıman bir tutum sergilenmiş, Nazi liderleri tüm Alman kültür ve medyasının propaganda amacıyla kullanılması zorunluluğunu getirdiğinde ise Almanya’daki müzik standartlarında düşüşün yaşandığı görülmüştür. Orkestralar Aryanlaştırılmaya⁴ çalışılmış ve müzisyenlere eserlerinin propagandalaştırılması aşılanmıştır. Ünlü besteci ve orkestra şefi Furtwaengler, Berlin Filarmoni Orkestrası’nın Aryanlaştırılmasına karşı çıkmış, Paul Hindemith’in Hitler tarafından “yok edilmeye değer bir Bolşevik” diye adlandırılarak dışlanması sonucu görevinden istifa etmiştir. Furtwaengler ve Hitler, Ağustos 1933 tarihinde Berlin Filarmoni Orkestrası’nın mali durumu hakkında konuşmuş ve Furtwaengler Hitler’in yalnızca Yahudilere değil, aynı zamanda tüm entelektüel konulara da karşı olduğunu belirtmiştir. Müzik kavramı Nasyonal Sosyalist Parti için Untermensch (alt insan) olarak adlandırılan kesimin öldürülmesini kişinin memleketine ve halkına hizmet etmeye dönüştürmesine yardımcı olmak için kullanılmıştır.

Wagner çeşitli sol radikal gruplarla ilgilenip, bir takım siyasi etkinliklere katılınca, devlet tarafından tehdit olarak görülüp, İsviçre’ye sürgüne gönderilmiştir. Bu durum da Wagner’in milliyetçi duygularının artması yönünden önemli bir rol oynamıştır. (Bıçaklar, 2020: 11) Akademik meslektaşları gibi, Wagner’in çağdaş müzik karşıtları ve savunucuları da genel olarak Wagner’in Holokost⁵’tan önce Yahudi kültüründe ne kadar önemli bir varlığa sahip olduğunu kabul etmekte başarısız olmuşlardır. (Loeffler, 2016: 3) Wagner akademik alanın ötesindeki geniş Yahudi kamuoyunun fikrinde yirminci yüzyılın Yahudi müziğindeki yokluğuyla dikkat çekmiştir. Wagner’in ölümünden sonra gerçekleşen Holokost felsefesini destekleyen niteliklerde yazıları bulunduğu İsraili müzisyenler, Wagner’in

³ Moller, L. E. (1980). Music in Germany during the Third Reich: The use of music for propaganda. *Music Educators Journal*, 67(3), 40-44.

⁴ Aryan tanımı, Hint-Aryan dilleri olan Hintçe / Urduca, Bengalce, Gucaratça, Oriya Dili, Pencapça, Rayastani, Romanca, Marathi, Sindhî, Keşmirce, Assam dili, Nepali, Seylanca, Maldivce, Pali ve Peşeyiceyi konuşan insan gruplarını ifade etmek için kullanılmıştır. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında ise Aryan olarak adlandırılan toplulukların ırk açısından ‘üstün’ olduklarının bazı akademisyenler tarafından iddia edilmesi ve Nazilerin Alman halkını Aryan ırkıyla ilişkili olarak görmesi ile ‘Aryan olanlar’ ve ‘Aryan olmayanlar’ şeklinde bir ayırım oluşturulmuştur. Aryanlaştırma, kökeni Aryandan gelen ve Avrupa’nın Alman işgali altındaki yerlerde bulunan Yahudilere ait mülklerin devlet malı haline getirilmesi gerekçesi ile Yahudi olmayanlara devredilmesi durumuna verilen bir isim haline gelmiştir.

⁵ Holokost: Yahudi Soykırımı veya HaŞoah, Third Reich rejiminde Nazi Almanyası yönetimi altında olan bölge içerisinde yaklaşık 6 milyon Yahudinin sistemli bir şekilde öldürüldüğü bir soykırımdır.

1930'lu yılların sonlarında eserlerinin icra edilmesine yönelik yapılan yasağı onaylamışlardır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru (1869) Wagner'in başında geldiği bir edebiyat çevresinin propagandasını yaptığı ve gelişme gösteren antisemitizm⁶ ırkçı ve hiddetli bir şekilde Alman siyasetinde baş göstermeye başlamıştır. Wagner daha öncesinde; Yahudi ve Fransız karşıtı, Yahudilerin asalak ve işlevsiz olarak betimlendiği bir makale yayımlamıştır. Richard Wagner, bahsedilen *Das Judenthum in der Musik* adlı makalesinde Yahudiler ve Yahudi sanatçılar hakkında şu sözleri söylemiştir: “Yahudilerin doğası ve kişiliğinin bize karşı sahip olduğu istemsiz iticiliği kendimize açıklamalıyız, böylece açıkça tanıdığımız içgüdüsel hoşnutsuzluğu haklı çıkarabiliriz”. Ve sözlerine şu şekilde devam etmiştir: “Yahudilerin Görme duygusu hiçbir zaman aralarında plastik sanatçıların ortaya çıkmasına izin verecek türden olmadı: gözleri her zaman güzellikten ve formlar dünyasının manevi özünden çok daha pratik meselelerle meşgul oldu. Bildiğim kadarıyla, zamanımızda bir Yahudi mimar ya da heykeltıraş hakkında hiçbir şey bilmiyoruz: Yahudi asıllı yeni ressamların sanatlarında gerçekten yaratıp yaratmadıklarını (*wirklich geschaffen haben*), değerlendirmeyi uzmanlara bırakmalıyım; ancak muhtemelen bu sanatçılar kendi sanatlarına karşı, şimdi daha basit bir incelemeye geçeceğimiz modern Yahudi bestecilerin Müzik karşısındaki konumundan farklı bir duruşa sahip değiller”. (Wagner, 1966: 8) Bu sözlerden de görüldüğü üzere, Wagner hakkında her ne kadar kendi eserlerindeki Yahudi müziğine benzer ezgilerin varlığı veya kendi genetiğinin Yahudi soyu barındırması hakkında tartışmalar devam etse bile anti-semitik tavırlarının kaleme aldığı yazılar doğrultusunda kanıtlandığı söylenebilir. Yahudilerin sahne sanatları veya plastik sanatlar konusundaki kabiliyetsizliğini iddia eden bu makalesinde, konuştukları dillerinin veya konuşma tonlarının rahatsız ediciliğinden ve gerek dış görünüşü gerekse bu konuşma tonundan şarkı söylemeleri ile kendilerini Avrupanın sanat hâkimiyetinde tanıtmaktan aciz olduğunu dile getirmiştir. Wagner'in bu siyasi yazılarında Nazi perspektifiyle bakıldığı zaman en tutarlı ve fikir birliğine varılan yönü, ele aldığı anti-semitizm kavramı olmuştur. Eserlerinde Almanya'nın ilerlemesindeki en büyük engelin Yahudi kanı olduğunu belirtmiş, Yahudi tanrısının emrettiği bir kirli kurban etkinliği olarak gördüğü için Almanların et tüketiminin sonlanması gerektiğini yazmıştır. Hitler'in vejetaryenliğinin bir sebebinin de kendisinin et tüketiminin yasaklanması gerektiğini savunan Wagner'in makalelerinden etkilenmesi olduğu düşünülmektedir.

Richard Wagner'in bir mirası olarak onun adına Birinci Dünya Savaşı döneminde ara verilmesi dışında 1944 yılında kadar her yıl düzenlenen Bayreuth Festivaline de Naziler tarafından ilgi gösterilmiştir. 1951 yılında tekrardan düzenlenmeye başlanan bu festivalin belirli bir dönemde her yıl Hitler tarafından üstadını onurlandırmak amacıyla ziyaret edilmesi ve 1920'lerin başında Nazilerin tapınağı gibi olmaya başlaması festival düzenleyiciler tarafından propaganda ile karşılanmıştır. “Amacımız Sanattır” anlamındaki “*Hier gilt's der Kunst*” sloganı Nazi Partisi'ne bir hatırlatma amacıyla yayımlanmıştır.

⁶ Antisemitizm, Yahudi ayrımcılığı ve Yahudilere karşı duyulan ön yargı ifadeleri anlamına gelmektedir. Tanımı dolayısıyla ırkçılık olarak kabul edilen bir durumdur.

Wagner'e ithafen yapılan Bayreuth Festivali ile Nasyonal Sosyalist Parti'nin düzenlediği Nürnberg Mitingleri'nin arasında bir paralellik olduğu söylenmiştir. (Hononu, 2015: 75) Bayreuth Festivali⁷'nin Wagner'i onurlandırma ve operalarını yıllık kutlama amacıyla düzenlendiği, Nürnberg Mitingleri⁸'nin ise Nasyonal Sosyalist Partinin ve Alman halkının etkisinin yıllık bir kutlaması olduğu bilinmektedir. Almanya'nın her bir yanından miting için Nürnberg'e getirilen insanların tanık olduğu toplumsal ve askeri güç, ideolojik konuşmalar ve iyi giyimli askerlerin yaratmaya çalıştığı üstün Alman algısı Bayreuth Festivali ile birleşerek Wagner'in festivalini insanların eserlerdeki Alman milliyetçiliğini körükleyici duyguyu deneyimlemek amacıyla gittiği yarı dini bir etkinlik haline getirmiştir.

İlk zamanlarda Wagner eserleri Yahudiler tarafından benimsenmeye devam etse de 1930'lu yılların sonlarına doğru küresel Yahudi müziğinin Adolf Hitler'e olan eleştirileri, Wagner eserlerinin ve belirttiği fikirlerinin Nasyonal Sosyalist Partiyle örtüşmeye başlaması ile Wagner müziği ile Yahudilerin ilişkisinde uyumsuzluklar doğmaya başlamıştır. Çeşitli Yahudi müzisyenler ve izleyicilerin eleştirilerinden doğan bu uyumsuzluk 1938 yılında 9 Kasım'ı 10 Kasım'a bağlayan gece gerçekleşen Kristallnacht (Kristal Gece) olayı sonucunda artmış ve Filistin'de Wagner'in eserlerinin halka açık alanlarda icrasının gerçekleştirilmesi yasaklanmıştır. İlerleyen zamanlarda Yahudiler Furtwaengler gibi bestecileri korumaya çalışmasına rağmen Alman toplumundan ve kültüründen hızla uzaklaştırılmış ve çevrede jaz müzik ile modern müzik kavramına giren türler yasaklanmıştır. Döneminin ünlü besteci ve orkestra şeflerinden biri olan Klemperer, tüm memurların ve devlet yardımı alan kuruluşlarda çalışanların Alman kanından olması gerektiğini belirten Berufamtgesetz'in ardından Almanya'yı terk etmiştir. Felix Mendelssohn'un müziği de dahil olmak üzere Yahudilerin eserleri yasaklanmış, sekizde biri Yahudi olan Johann Strauss çalınması kabul edilen listeye zar zor girebilmiştir. Berlin Filarmoni ve Berlin Devlet Operası genel olarak sanat ve yaşamdaki gerilemeyi dengelemek için birçok hamlede bulunmuştur. Wagner'in ve zaman zaman da Beethoven'in eserleri, Hitler'in Alman milliyetçiliğinde siyasi ve psikolojik anlamda yücelmesinde ve bir Alman lideri olarak anılmasında etkin bir rol oynamıştır. Nasyonal Sosyalist Parti'nin siyasi propagandasında bu eserlerin etkisinin bir örneği olarak Hitler'in doğum günü kutlamasında gerçekleştirilen on yedisi müzikal olmak üzere yirmi üç farklı etkinlikten söz edilebilir. Goebbels, 1933 tarihli Bayreuth Festivali'nde Wagner'in Die Meistersinger von Nürnberg operasını Nazi Partisi'nin resmi operası ilan ederken bu operayı Wagner'in tüm dramaları arasında 'en Alman' eseri olduğunu belirtmiştir. Bir Nazi propaganda filmi olan ve 1934 Nürnberg Nazi Partisi mitingini belgeleyen Triumph des Willens'in yapımcısı Leni Riefenstahl, film müziğinin bir parça olarak Wagner'in Die Meistersinger operasını da benimsemiştir. Her ne kadar Leni Riefenstahl, şehrin açılış çekimlerine Die Meistersinger'in müziğini kullanmasa da eser, Nasyonal Sosyalizm ile ayrılmaz bir şekilde ilişkilendirilmiştir.

1933'teki Nürnberg parti mitinginde, Die Meistersinger'in gösterisine ücretsiz bilet alan parti yetkililerinden hemen hemen hiçbiri gösteriye gelmeyince Hitler tedirgin olmuş ve kayıp memurları

⁷ Richard Wagner'in kendisi tarafından düzenlenmiş, 19. Yüzyılda Almanya'nın Bayreuth ilinde Wagner'in eserlerinin icra edildiği ve her yıl gerçekleştirilen müzik festivalidir.

⁸ Reichsparteitag, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin düzenlediği yıllık mitinge verilen isimdir.

opera binasına götürmek için devriyelerin gönderilmesini emretmiştir. 1935'ten sonra parti üyelerinin yerini genel halktan para ödeyen müşteriler almıştır. Nasyonal Sosyalist Parti hiyerarşisinin genel entelektüel düzeyi konserlere katılmak için yetersiz kalmış ve bu yüzden Hitler'in her Nürnberg mitingindeki kültürel konuşmalarından önce, belki de müzik eğitimleri ve genel kültürel arka planlarındaki bu boşluğu düzeltmek amacıyla Bruckner senfonisinin bir bölümü çalınmıştır. (Moller, 2015: 42) Nürnberg Mitingleri'ndeki gösterilerde şaşırtıcı olarak görülen talebe ve insan sayısına rağmen hâlâ gösterilere katılmayan insanlar da bulunmaktadır, bu insanların olanları takip edebilmeleri için basım yayın organları, muhabirler ve gazeteciler bu konu hakkında gazetelerin manşetlerinde yer verecek yazılar yazmış ve dünyanın her yerindekiler için bir haber niteliği görmüştür. Bu haber filmleri ve Triumph des Willens belgeseli dünyanın her yerinden seyircilerin yerel tiyatro koltuklarında en önden izleme merakı aşılamaı sağlamıştır. Belgesel, olayın yaşandığı yerlerden uzak kalan insanları heyecanın içine çekmeye ve Nasyonal Sosyalist Parti ile Third Reich imparatorluğunun yükselişini anlatmaya yardımcı olmuş, belgeselin konu aldığı ana aktörlerle tanışma isteğini oluşturarak mitinglere katılımı artırmıştır. Kâğıt ve mürekkebin yazdıklarının hayal gücü ile birleşmesine ek olarak ses ve siyah beyaz olsa da görüntünün de var olması, insanlar üzerinde inandırıcılığı artırıcı yönde bir etkiye sahip olmuştur. Eser, 1935 yılında Nürnberg mitinglerinde resmi olarak kullanılan bir parça olmuştur.

Hakkında birçok eleştirinin var olduğu Wagner için politika ve felsefe yazıları ile ünlü bir yazar olan Fredrick Nietzsche, "kişilerin gerçek ilgi ve düşüncelerini körelterek farklı bir karaktere bürünmelerine sevk etme", bir diğer deyişle "manipülasyon yapma" yeteneğinden faydalanmasını eleştirmiştir.

Onun eserlerinde yeni bir evren bulan ve dostluğun ötesinde hayranlık duyan Nietzsche zamanla dünya görüşü ve sanat anlayışı bakımından onunla ters düşmüştür. Alman milliyetçiliği ve günümüzde de devam eden anti-semitizm tartışmaları, Schopenhauer etkisindeki kötümser görüşleri ve ona da bağlı olan estetik anlayışını eleştirir. (Kamacıoğlu, 2023: 42) Nietzsche'nin eleştiri konusu olarak aldığı "manipülasyon" tanımı; tarihte ve günümüzde tanıtma, bilgi verme, yönlendirme vb. amaçlar ile kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilebilir bir etkidir. Nazi Partisi bulunduğu dönemde manipülasyonu opera, tiyatro ve müzikal gibi psikolojik ve etkileşimde bulduran alanları kullanarak gerçekleştirmeyi çalışmış, Hitler ve Nasyonal Sosyalist Parti'nin Alman halkını kontrol etmeye çalıştıkları programlarda insan iletişimi ve iknası konusunda atılan en eski ve büyük sanatsal adımlardan biri olan teatral performansları tercih etmeleri tahmin edilebilir bir durum olmuştur. Nazi Almanyası (Third Reich), kendi tarihinde gerçekleştirdiği olaylarla teatral becerilerini birçok örnekle kanıtlamayı başarmıştır.

Hitler ve Nazi Partisi, kendi amaçlarını tanıtmak ve inanacak idealler arayan mücadeleci insanların özlemini gidermek için gezegendeki en güçlü iletişim araçlarından birinin özelliklerini kullanmıştır. Tarihçi William Carr, Hitler'in "besbelli bir tiyatro adamı" olduğunu açıkça ilan etmiş; bunun büyük ölçüde "ışık, ses ve rengin, bakanın gözü ve kulağı üzerinde maksimum etkiyi yaratacak şekilde harmanlandığı" Nürnberg Mitingleri organizasyonu ile desteklendiğini belirtmiştir. (Hononu, 2015: 76)

Hitler'in bir yapımcı arzusuna sahip olmadığı fakat kendi sahnelerinin halkın desteğini kazanarak güçlenmesi konusunda duyarlı olduğu bilinmektedir. Nürnberg Mitingleri alanının mimarı ve 1934'teki miting alanının ve etkinliklerinin tasarımcısı Albert Speer'in hayranlık uyandırdığı belirtilen gösteri planlamaları, estetik ve psikolojik olarak insanları, Hitler'in de öngördüğü gibi, destek ve güven duygusuna sürüklemiştir.

1933 tarihinde genç bir Yahudi tarihçi Adolf Hitler için Nürnberg Mitinginde arkadaşına eşlik etmiştir. Merak ve kaygı içerisinde kostümlü ve kareografik geçit töreni -idealist gençlik, disiplinli askerler, ibadet eden kadınlar, sadık yaşlı vatandaşlar- sonrasında grubu izlemiş, geniş bir alanda düzenli bölümler halinde yürüdüklerinde Brownshirts (Braunhemden)⁹ koridorlarda sıralar oluşturmuştur ve S.S. merkezdeki alanı temizlemiştir. İnsanlar onun girişini görmek için alanı taradıkça, Hitler'in gelişine dair beklenti doruğa çıkmış, küçük bir uçağın sesiyle tüm gözler yukarıya dönmüştür. Ortalarına indiğinde ve Hitler ortaya çıktığında, kalabalık bir sesle diğerleriyle birlikte "Heil Hitler" diye tezahürat yaparak kükremiştir. Yıllar sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan bir Alman tarihi akademisyeni, bunu yapmış olabileceği konusunda hala şaşkına dönmüştür. (Davis vd., 1992: 152) Hitler'in miting alanına girerken böyle bir gösteride bulunması, operaların geleneksel sahnelenmesi ve Deus Ex Machina kavramı ile ilgili bir paralellik taşımaktadır. Deus Ex Machina, görülmesi imkânsız bulunan bir karakterin sahnenin herhangi bir yerinde beklenmedik bir şekilde aniden belirmesi olayına verilen bir terimdir. İlerleyen yıllarda konu ve içerik bakımından genişletilmiş ve güçlendirilmiş olsa da bu kavramın kökeni, Yunan tiyatro geleneğinde Tanrı karakterinin kelimenin tam anlamıyla vinçle sahneye indirilmesinden türemiştir. Çeşitli makalelerde bu kavramın Hitler'in Nürnberg Mitingindeki açılışı ile bağlantılı olduğu belirtilmiş, ona sadık olan Almanların yaşadığı ideolojik karmaşalar, Bolşevizm veya Yahudilerden kurtulma gibi düşüncelerinin tamamını gerçekleştirmeye gelmiş; tehdit olarak gördükleri kavramları yok edebilecek bir güç olarak görünerek onları kurtarmak için gökten inen bir 'tanrı' figürüne bürünmüştür. Mitingde izleyicinin odağında ve etkileşiminde istikrarını sağlamak için yaratılan başarılı çalışmalardan biri de Alber Speer'in "The Cathedral of Light" adlı ışık oyunudur. Çalışmayı betimlemek üzere İngiltere Büyükelçisi Henderson bu ışık oyunu için "hem kutsal hem de göz alıcı" ifadesini kullanmış ve eseri "Buzdan Katedral" ismi ile nitelendirmiştir.

Fransa Büyükelçisi FranSois-Poncet ise seyircileri etkisi altına alan 'mistik bir coşkudan, bir tür kutsal yanılsama'dan söz etmiştir. Goebbels'in kendisi de parti mitinglerinde Roma Katolik kilisesinin mistisizmini taklit etme ihtiyacından sık sık bahsetmiştir. Aslında kutlamaların mekaniğini (katılımcıların duygularını harekete geçirmek için tasarlanmış duyuşsal etkiler) ideolojik sunum sorunundan (Kutsal Tarih mitosu ve onun sembol dünyası) ayırırsak ortak bir paydanın olduğu görülebilir, yani geleneksel Hıristiyan imgelerinin ve onun ritüel kutsama araçlarının çalınması ve istismar edilmesi. (Taylor, 1981: 513) Mitingde yalnızca ışık unsurlarının değil, aynı zamanda ses unsurlarının da gösteriye dahil edilmesi sağlanmıştır. Bu unsurlar arasında Richard Wagner'in Rienzi operası da bulunmaktadır. Miting açılışlarında bu operanın uvertürü çalınarak mitinge başlanması

⁹ Brownshirts (Braunhemden), NSDAP'nin orijinal paramliler kadadır.

sağlanmış; konu itibariyle Nazi Partisi'nin fikirlerini ve eylemlerini yücelten, Cermen başarısına sahip olan opera izleyiciye sunulmuştur. Nazi Partisi'nin gerçekleştirdiği mitinglerin teknik kadrosunun büyüklüğünü ve yalnızca teknik bilginin değil, sahne içi ve sahne dışında çalışan insanların miktarına dikkat çekmek amacıyla görevi geniş miting alanlarında konuşmaların akustiğini sağlamak olan bir ses teknisyeninin yaşadıklarını konu alan *The Karnau Tapes* adlı roman, bu olayları içinde bulunan bir gözle anlatan kaynaklardan bir olarak sayılabilir.

Miting günlerinde binlerce sesin “Führer Almanya'dır ve Almanya da Führer'dir” diye haykırdığı duyulmuş, Hitler ise “ben asla sizsiz değilim, siz de asla bensiz değilsiniz” cümlesi ile karşılık vermiştir. (Hononu, 2012: 77) Diyalogtan da anlaşıldığı üzere müzik kavramının Almanya siyasetinde yalnızca propaganda amaçlı değil, insanların sahne ile etkileşiminde ve oluşturulmaya çalışılan duygusal atmosferde de sıkça kullanılan bir yöntem ve sonuç haline geldiği görülmüştür. Müzik, genel itibariyle insanlarda savaş gücünün yaratılması için neşe ve enerji sağlamış ve dünya savaşında zafer kazanmaya yaklaşma motivasyonunda ilerleme kat etmesine katkıda bulunmuştur.

3.2 Die Meistersinger Von Nürnberg Operasının Rolü

Araştırmada daha önce de belirtilen Bayreuth festivali, Die Meistersinger'in yanı sıra Wagnerci Weltanschauung (dünya görüşü) ve Wagner'in Alman kültürünün bir simgesi haline gelmeye yol hazırlamıştır.

Die Meistersinger von Nürnberg'in Wagner'in antisemitizminden etkilenip etkilenmediği sorusu, uluslararası Wagner literatüründeki en önemli tartışma noktalarından biridir. Anti-Semitizmin Alman tarihinde yarattığı kanlı etkiler göz önüne alındığında, tartışmanın yoğunluğu kolaylıkla anlaşılabilir ve bu durum bugün, özellikle bugün, Almanların öz imajını hâlâ olumsuz etkilemektedir. (Vaget, 1995: 272) Bu anlaşmazlığın altında yatan temel nedenler bulunmaktadır; Wagner'in *Das Judenthum in der Musik*¹⁰ adlı makalesinin içeriğindeki Alman antisemitizmi de bu nedenler arasındadır. Wagner'in eserlerindeki Yahudi karşıtlığının birçok kişi tarafından kesin olarak kabul edilmeye başlandığı 1952 yılında Theodor W. Adorno'nun Wagner üzerine yazdığı Almanya'da ortaya çıkan bir analiz yayımlanmıştır. Analizin güncel olarak kalıcılığı, yaratıldığı ve yayımlandığı tarihsel bağlamda düşünüldüğünde anti-faşist bir proje üzerine çalışıldığı ve savaşın bitiminden yedi yıl sonrasında faşizmin moderniteye karşı açıkladığı zıtlığına ters düşen ilerici yöntemler kullanmasındaki çelişkisinin insanlar tarafından olumlu karşılanması ile gerçekleşmiştir. Adorno'nun makalelerinde hipotez olarak çıkardığı ve birkaç kere vurguladığı “Wagner eserlerindeki reddedilen kişilerin Yahudi karakterleri olduğu” yazısı analiz edilerek şüphe götürmeyen bir dogma hiyerarşisine bürünmeyi başarmıştır.

Özellikle Meistersinger von Nuremberg'in Wilhelm Furtwängler yönetimindeki Bayreuth Festival Korosu ile 21 Mart 1933'te "Potsdam Günü"nde sergilediği performans, rejim ile Wagner arasındaki yakınlığın altını çizmiştir. (Stunz, 2007: 243) Alman federal seçimleri sonrasında yeni Reichstag'ın

¹⁰ Richard Wagner, Müzikte Yahudilik, 1850

açılış töreni olan Tag von Potsdam olarak bilinen Potsdam gününde Die Meistersinger von Nürnberg operasının icra edilmesi, Nürnberg mitinglerinde resmi müzik olarak kullanılmasının yanında operayı Third Reich yönetiminde önemli kılan özellikler arasındadır. Profesör Paul Lawrence Rose anti-semitizm ve opera arasında ilişki için Yahudi nefreti söyleminin neredeyse bütün operaların gizli gündemi haline geldiği ve özellikle de Meistersinger operasındaki anti-semitizmi çok kaba bulduğunu belirtmiştir. Meistersinger operası Wagner'in önceki çalışmalarına göre özel durumlar barındırmaktadır, Rienzi operası dışında tarihte belirli bir coğrafyada özellikli olarak yerleştirilmiş operalardan biri olarak düşünülebilir. Joseph Goebbels'in "Almanlığımızın vücut bulmuş hali" ifadesini kullandığı Die Meistersinger operası, 1944 yılında Bayreuth festivalinde Hitler'in kişisel zorlamaları ile sahneye konulan tek opera olmuştur. Davetli izleyicilerden oluşan askerler, hemşireler ve parti yetkilileri arasında savaşa devam etme ısrarı ve iyimserlik oluşturulmaya çalışılmıştır. Operanın içeriğinde "Alman müziği ve kudreti" ifadesinin kullanıldığı bölümler bulunmuştur.

Operanın karakterlerinden biri olan Hans Sachs, "Kutsal Alman Sanatı"na ilişkin son övgüsünde, Germen olmayan "Latin" komşulardan gelen (görünüşe göre) oldukça belirsiz bir tehdit nedeniyle Germen kültürünün yakın bir "yabancılaşmasına" karşı uyarıda bulunmuştur. Richard Wagner'in Hans Sachs aracılığıyla yaptığı uyarı, öncelikle on dokuzuncu yüzyıl Alman kültürü üzerindeki yaygın Fransız etkisine yönelik değilse, tatmin edici bir açıklama için başka bir yere bakmak gerekir. Wagner'in gerçek hedefinin, Fransız dili ve kültürü olmadığı varsayılmıştır. (Zaenker, 1999: 1) Sachs'ın bir konuşma gerçekleştirdiği ve politik ayağı ile ün yapmış olan son sahnenin Nasyonal Sosyalist Parti için bir teşhir ürünü olarak reklamlarında kullanıldığı söylenebilir. Alman sanatını yüzeysel olarak betimlediği Fransız ve İtalyan sanatından ayırarak yeniden canlandırmaya çalışan Wagner, Die Meistersinger Von Nürnberg operasını son derece politik bir eser olarak görmüş ve bu düşüncelerini "Was Ist Deutsch" adlı makalesinde yer vermiştir. Son sahnede Hans Sachs, "Alman ve doğru olarak kaldı / ve eğer başka türlü başarılı olmasaydı / sanki her şey itiyor ve baskı yapıyormuş gibi / Ne kadar onurlu kaldığını görüyorsun! / Ustalardan daha ne istiyorsunuz? / Dikkat ol! Kötü şakalar bizi bekliyor / Alman halkı ve imparatorluğu çökerse / sahte Gal görkemiyle / artık hiçbir prens halkını anlamayacak / ve Fransız biblolarıyla Fransız sisi / bizi Alman topraklarına yerleştiriyorlar / Artık kimse neyin Alman ve gerçek olduğunu bilmiyor / Alman ustaların onuruna yaşamıyor / Bu yüzden sana şunu söylüyorum / Alman ustalarınızı onurlandırın / o zaman iyi ruhları kovarsın! / Ve eğer onların işlerine iyilik edersen / pus içinde çözüldü / Kutsal Roma İmparatorluğu / biz aynı kalırdık / kutsal Alman sanatı!"¹¹ İfadelerine yer vererek yapılan tartışmaların ana konusu haline gelmiştir.

Richard Wagner, yalnızca belirtildiği üzere Fransız operalarında sahnelenen; mitolojik, tarih vb. konularda kaleme alınan grand opera türüne karşı değil, aynı zamanda İtalyan operalarına karşı da

¹¹ Opernführer, Die Meistersinger Von Nürnberg libretto . Alış tarihi: 25 Eylül 2023, Retrieved from <https://opera-guide.ch/operas/die+meistersinger+von+nurnberg/libretto/de/>

olduğu bilinmektedir.¹² On dokuzuncu yüzyılda gelişen Fransız ve İtalyan operalarına karşı konumlanma sürecinde dönemin ünlü bestecilerinin de grand opera türünde eserler bestelemeleri Wagner'in "ulusal müzik" anlayışına daha fazla tutunmasına neden olmuştur. Eleştirdiği İtalyan ve Fransız operası geleneklerine karşı bir olgu olarak sunduğu Alman operasında, Alman bestecilerin ve sanatçıların dünyada yegâne sanatçılar olduklarını belirtmiş ve 1840 yılında yazdığı "Alman Müziği Üzerine" adlı makalesinde bu durumu ele almıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Richard Wagner'i döneminin diğer bestecilerinden ayıran; Gesamtkunstwerk kavramı, operalarında kullandığı Alman sanatı ve Alman kültürünü kullanma biçimi NSDAP'nin eserlerini propaganda amaçlı kullanmasına sebebiyet vermiştir. "Lohengrin" operasında bir Orta Çağ Almanyasının mitik eseri olan "Kuğulu Şövalye"den bahsedilmesi, Die Meistersinger Von Nürnberg operasında Alman karakterler ve mekân olarak Nürnberg'in kullanılması veya Tannhauser operasında İki Alman Orta Çağlar efsanesi olan Tannhauser ile Watburg Şatosu'nun konu alınması Alman sanatı öğelerin örnek olarak verilmeye uygundur. Alman sanatının içinden kullanılan bu öğelerin Wagner operalarında konu ve mekân olarak kullanılması Nazi Dönemi için propaganda amaçlı kullanılmaya elverişli bir duruma gelmesini sağlamış ve bu sebeple propagandanın bir parçası olmuştur.

Third Reich imparatorluğunun öncesi ve sonrasında Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi propaganda çalışmalarında Wagner'in eserlerinin ve felsefesinin rolü özellikle de mitinglerdeki teatral performanslarda kendini göstermiş ve eserlerinden biri olan Die Meistersinger Von Nürnberg operasının bir bölümü Nürnberg mitinglerinin resmi müziği olarak kullanılmıştır. Opera, yapısındaki motifler ve içeriği bakımından Wagner'in eserleri arasında zengin bir opera olduğu belirtilmiş, librettosundaki üstün Alman sanatı vurgusu ve Hans Sachs karakterinin usta olarak isimlendirdiği Alman şarkıcılar ise NSDAP'nin propaganda amacıyla bu eseri kullanmasının başlıca nedenleri arasında sayılmıştır.

Araştırılması ve bulguların izlenmesi sonucunda Nazi Partisi'nin estetiği ve Nürnberg Mitingi gösterilerinde kullandığı teatral eylemler Nazi ritüellerinin var olduğu boyuttaki parçalardan biri olarak görülmesi gerektiği kanısına varılmıştır. Nasyonal Sosyalist Parti'nin propagandalarında kullandığı yöntemler ve parti örgütleyicilerinin inançları üzerine konuşulduğunda ilham alındığı mümkün etkenler arasında sanatın yerinden söz edilebilir; fakat Hitler'in Wagner operalarındaki estetik ve öneme dair zaten içinde var olan ve Wagner'in eserlerinde verdiği mesajlara yönelik inancı sebebiyle sanatsal becerileri ve bu becerilerin geliştirdiği ikna kabiliyetindeki rolü hakkındaki fikirlerinin Wagner'den miras alındığını belirtmek yetersiz ve yanlış olacaktır. Bu durumda bahsedilen neden ve sonucun açıklamasının yapılması mümkün olunmadığı, ancak nedene olan etkiden söz edilebileceği söylenebilir. Nürnberg parti mitinglerindeki katılımın ve desteğin nedenlerinden biri olan teatral gösterilerde

---

¹² Uslu, A. (2017). Richard Wagner'in Siyasal Düşünceleri: Modernite Eleştirisi ve Ulusal Sanat Anlayışı . İstanbul University Journal of Sociology , 37 (1) , 13-44 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/35798/400921>

Wagner'in etkisi görülmektedir, bu etkilerden en belirgin olanı da operalarının kullanılması ve bu eserlerin bir ülke hareketi haline gelmesidir. Wagner'in; Bayreuth Festivali, Nürnberg Mitingleri ve diğer birçok etkinlikte Nazi Partisi'nin Alman milliyetçiliğinin halk tarafından bilinçlendirilmesi ve tüm dünyada Third Reich'in gücünün gösterilmesi amacıyla kullandığı teatral yöntemlerden yararlanmaya çalışmasının bir parçası olmuş ve bütünlüğü içindeki birçok etken arasında bir parça haline gelmiştir.

5. KAYNAKÇA

Bıçaklar, H. (2020). Alman milliyetçiliğinin Richard Wagner'in müziğine etkisi ve "Der Ring Des Nibelungen" operasının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 616409).

Davis, M., Dulicai, D., & Viczian, I. (1992). Hitler's movement signature. *TDR* (1988-), 36(2), 152-172.

Dennis, D. B. (2015). Their Meister's Voice: Nazi Reception of Richard Wagner and His Works in the *Völkischer Beobachter*. In *Opera in a Multicultural World* (pp. 138-150). Routledge.

Etlin, R. A. (Ed.). (2002). *Art, culture, and media under the Third Reich*. University of Chicago Press.

Hein, A. (2010). » Es ist viel'Hitler'in Wagner «: Rassismus und antisemitische Deutschtumsideologie in den "Bayreuther Blättern"(1878--1938). Mit einem Verfasser-und Schlagwortregister (Vol. 13). Walter de Gruyter.

Kaya, İ. (2018). Richard WAGNER ve Parsifal Operası Üzerine Bir İnceleme. . *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* , 8 (1/1) , 8-19 .

Large, D. C. (1978). *Art, Ideology, and Politics at Bayreuth, 1876-1976*.

Moller, L. E. (1980). Music in Germany during the Third Reich: The use of music for propaganda. *Music Educators Journal*, 67(3), 40-44.

Opernführer, Die Meistersinger Von Nürnberg libretto . Alış tarihi: 25 Eylül 2023, Retrieved from <https://opera-guide.ch/operas/die+meistersinger+von+nurnberg/libretto/de/>

Reed, S. (2015). Cathedral of Light: The Nuremberg Party Rallies, Wagner, and the Theatricality of Hitler and the Nazi Party. *Hohonu: A Journal of Academic Writing*, 13, 74.

Stunz, H. R. (2007). Hitler und die „Gleichschaltung “der Bayreuther Festspiele. Ausnahmezustand, Umdeutung und sozialer Wandel einer Kulturinstitution 1933–1934. *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, 55(2), 237-268.

Taylor, S. (1981). Symbol and ritual under National Socialism. *British Journal of Sociology*, 504-520.

Thurman, K. (2012). Black Venus, white Bayreuth: Race, sexuality, and the depoliticization of Wagner in postwar West Germany. *German Studies Review*, 607-626.

Uslu, A. (2017). Richard Wagner'in Siyasal Düşünceleri: Modernite Eleştirisi ve Ulusal Sanat Anlayışı . *İstanbul University Journal of Sociology* , 37 (1) , 13-44 .

Vaget, H. R. (1995). Der Jude im Dorn oder: wie antisemitisch sind Die Meistersinger von Nürnberg?. *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 69, 271-299

Vazsonyi, N. (Ed.). (2003). *Wagner's Meistersinger: performance, history, representation*. MA: University Rochester Press.

Wagner, R., & Warner, J. K. (1966). *Judaism in music* (pp. 75-76). Britons Publishing Company.

Zaenker, K. A. (1999). The Bedeviled Beckmesser: Another Look at Anti-Semitic Stereotypes in "Die Meistersinger von Nürnberg". *German Studies Review*, 22(1), 1-20.